

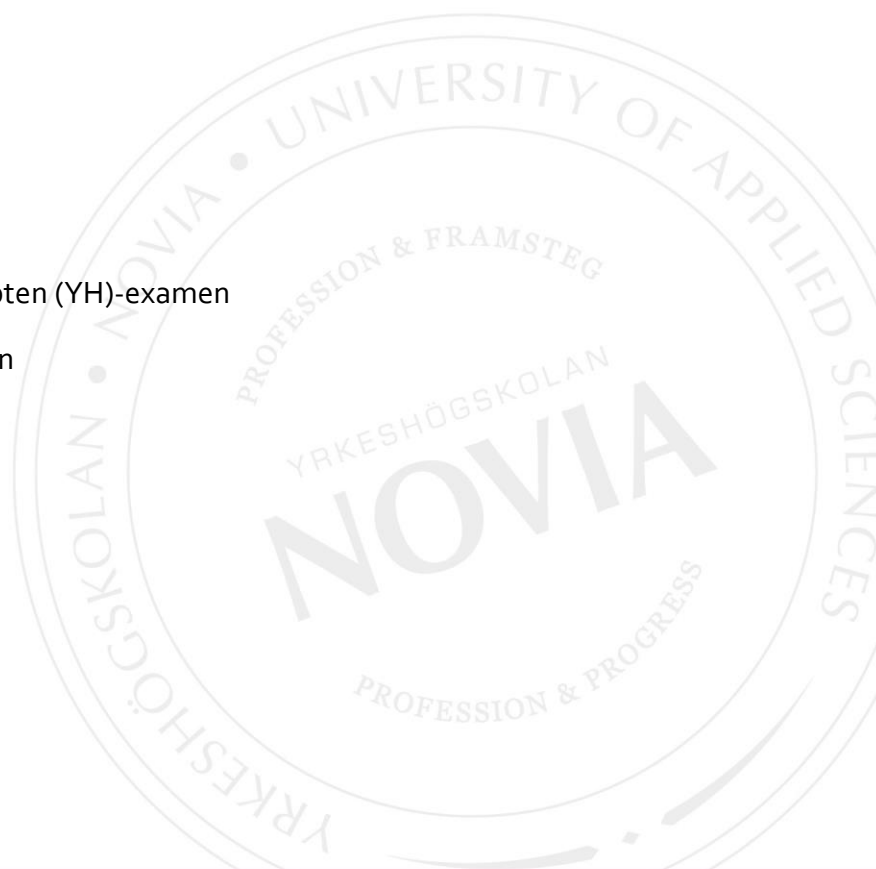
Studie i den finske sjöfararens attityd till höjd pensionsålder

Andreas Backlund

Examensarbete för sjökaptens (YH)-examen

Utbildningen för sjökaptens

Åbo 2018

EXAMENSARBETE

Författare: Andreas Backlund

Utbildning och ort: Sjöfart, Åbo

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Sjökapten YH

Handledare: Ritva Lindell, Peter Björkroth

Titel: Studie i den finske sjöfararens attityd till höjd pensionsålder

Datum 12.12.18 Sidantal 22

Bilagor 1

Abstrakt

Denna avhandlings syfte var att utreda den finska sjöfararens attityd till det nya pensionssystemet som trädde i kraft 1.1.2016. Med fokusering på den höjda pensionsåldern.

Undersökningen genomfördes genom en kvantitativ enkätundersökning bland finska sjöfarare som för tillfället arbetar till sjöss.

Resultaten av undersökningen tydde på en klar negativ inställning till de nya bestämmelserna.

Språk: Svenska

Nyckelord: Pension, Hälsa, Sjöfart

BACHELOR'S THESIS

Author: Andreas Backlund

Degree Programme: Maritime studies, Turku

Specialization: Sjökapten

Supervisor(s): Ritva Lindell, Peter Björkroth

Title: Study in the finnish seafarer's attitude toward increased retirement age

Date 12.12.18

Number of pages 22

Appendices 1

Abstract

The purpose of this study was to examine the attitude from finnish seafarers towards the new retirement plan that was legislated in 1.1.2016.

The study was made through an quantitative questionnaire that was sent out to finnish seafarers that at the moment was working at sea

The results from the questionnaire showed a clear sign of disappointment towards the new regulations.

Language: Swedish

Key words: Maritime, Health, Retirement

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och problemformulering.....	1
1.2	Avgränsning.....	1
1.3	Metod	1
1.4	Tidigare forskning.....	2
2	Teoretisk bakgrund	3
2.1	Sjömanspensionslagen.....	3
2.1.1	Nya sjömanspensionslagen.....	3
2.1.2	Bakgrund till reformerna	4
2.1.3	Innebörd.....	4
2.2	Invalidpension.....	6
2.3	Arbetsförhållanden.....	6
2.4	Läkarundersökning	7
2.4.1	Fysiska krav	7
2.4.2	Psykisk hälsa	8
3	Resultat av undersökning	9
3.1	Bakgrundsfrågor.....	9
3.2	Ämnesfrågor.....	12
4	Analys.....	20
4.1	Kritisk granskning.....	21
5	Fortsatt forskning	21
6	Källförteckning.....	22

1 Inledning

En ny sjömanspensionslag trädde i kraft 1.1.2016. Vilket medförde olika slags konsekvenser för finländska sjöfarares pensioner. Jag arbetade till sjöss under denna tid som reformen gick igenom och upplevde ett delvist kyligt mottagande av denna reform bland mina medarbetare som nu fick sin pensionsålder höjd olika länge beroende på födelseår och arbetstid till sjöss. Jag var också själv tveksam till ändringarna, speciellt från hälsoperspektivet sett. Jag upplevde att flertalet arbetskollegor kunde få problem att uppfylla hälsokraven som krävs enligt sjömansläkarintyget och samtidigt kunna jobba längre. Vilket föranledde mitt intresse till att forska i detta ämne.

1.1 Syfte och problemformulering

Arbetet som sjöman är fysiskt krävande i olika grad beroende på den befattning man har ombord. Denna arbetsbörda gör sig påmind när sjömannen kommer upp i åren och börjar närma sig pensionen. Frågan är då: Är finska sjömän fysiskt och psykiskt kapabla att jobba ett visst antal år längre än den tidigare utsatta pensionstiden? Målet med detta forskningsarbete är att utreda dessa frågor utgående från sjöfararens egna åsikter och synpunkter i denna fråga.

1.2 Avgränsning

Nya sjömanpensionslagen berör såväl staten, rederierna och sjöfararna. Jag har valt att fokusera mig på finska sjömän som omfattas av sjömanspensionslagen och är för närvarande i sjötjänst. Fokuseringen är på den höjda pensionsåldern. Den nya lagen innefattar också andra förändringar men skulle jag inkludera dessa så skulle arbetet bli för omfattande.

1.3 Metod

Jag har valt att göra en kvantitativ enkätundersökning, som delades på den finska facebook gruppen Skönärit ja muut meren kulkijat som hade vid tidpunkten för när enkäten stängdes för svar 5013 medlemmar. Gruppen är stängd och man måste ansöka för att få tillträde till dess innehåll. Merparten av medlemmarna är finska medborgare. Jag specificerade i anvisningarna för enkäten att deltagaren skulle höra till det finska pensionssystemet och för tillfället jobba till sjöss. Man kan dock inte garantera att alla följt dessa anvisningar. Jag

valde just denna grupp för att den största gruppen för finländska sjöfarare på facebook och jag ville nå ut till både yngre och äldre respondenter.

Enkäten delades också ut för besättningen på Eckerö Shippings fraktbåtar M/V Shipper och M/V Exporter med totalt 44 sjöanställda.

Enkäten gjordes med hjälp av google forms och för att underlätta dataanalysen så använde jag mig av finska och svenska i samma enkät.

Totala antalet svar på enkäten var 126, vilket i procent är väldigt lågt, ca 2,5 %. Orsaken till den låga svarsprocenten kan vara väldigt många inaktiva medlemmar samt medlemmar som inte uppfyller kriterierna för undersökningen. Med det i åtanke är jag nöjd med det antal svar jag fick. Svarstiden kunde dock varit längre.

1.4 Tidigare forskning.

När det gäller arbetshälsa ombord för sjöfarare finns det en hel del tidigare forskning som berört ämnet. Sjömanspensionskassan har varit med och deltagit eller finansierat tre olika forskningsprojekt under den senaste tiden: (Sjömanspensionskassan, Undersökningar, 2018)

- Arbetsoförmåga och dödlighet bland sjöfarare (Kuntoutussäätiö)
- Stay OnBoard – suomalaisten merenkulkijoiden pysyminen ja lähteminen merityössä (Kyamk)
- SeaFit – merenkulun hätätilannetehtävien kuormittavuus ja merenkulkijoiden fyysisen toimintakyvyn arvioiminen (Työterveyslaitos)

Av dessa berör Stay Onboard delvis den finska sjöfararens attityder till jobb i högre ålder. Kuntoutussäätiös projekt var mera statistikbaserat på tidigare forskning.

I Sverige beställde Byggnadsarbetarna.se en undersökning där man forskade i 55-65 årigas byggnadsarbetares syn på hälsa och framförallt förslagen om höjd pensionsålder. Av 1168 respondenter svarade 90 % mycket dåligt eller ganska dåligt på frågan vad de tycker om politikernas förslag att höja den lägsta pensionsåldern till 64 år. (Byggnadsarbetaren, 2018)

2 Teoretisk bakgrund

2.1 Sjömanspensionslagen

Sjömanspensionslagen var Finlands första arbetspensionslag inom den privata sektorn. Den trädde i kraft den 1 juni 1956, detta var en viktig början på utvecklingen av ett lagstadgat arbetspensionsskydd.

Till en början omfattade lagen endast ålders-och invaliditetspensioner men på 1960-talet infördes också familjepension och begravningsbidrag. Pensionsåldrarna fastställdes till 60 år för manskap med möjlighet till pension redan vid 55 års ålder. För befäl var det 60-65 år som gällde. Sjömännen och rederiernas årspremie uppgick till 4 procent. Denna premie har med åren stigit på grund av högre levnadsålder bland pensionärer. Vilket har varit grunden till den nya reviderade sjömanspensionslagen som trädde i kraft 2016. (Sjömanspensionkassan, 2018)

2.1.1 Nya sjömanspensionslagen

År 2013 tillsattes en arbetsgrupp av Social- och hälsovårdsministeriet för att utveckla Sjömanspensionssystemets förmåner och finansiering. Denna grupp var en del av det arbete som granskade de statliga stöden till sjöfarten i en större omfattning. Arbetsgruppens huvudsakliga syfte var att utforska hur man kunde ändra på förmånerna och finansieringen i sjömanspensionssystemet för att det mer skulle motsvara ArPL-pensionssystemet dvs. pensionssystemet inom den privata sektorn. Målet var också att sänka kostnaderna på längre sikt och med det också statsandelens kostnader.

I januari 2015 godkände riksdagen förändringarna som föreslogs i sjömanspensionslagen och även till vissa lagar och förordningar som är kopplade till den. Den 1.1.2016 trädde den nya sjömanspensionslagen i kraft, dock med en övergångsperiod fram till 31.12.2020, inom denna period intjänas sänkt pensionsålder såsom tidigare. (Sjömanspensionkassan, Sjpl-reformen, 2018)

I slutet av 2014 reviderades arbetsgruppens förslag. Övergångsperioden förlängdes till den 31.12.2024 och det gjordes också ändringar i beräkningen av pensionslönen (LAPL-avdraget¹) (Sjömanspensionkassan, Årsberättelse, 2014)

¹ Ett avdrag som görs innan pensionen uträknas, avdragets storlek bestäms enligt arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift, som fastställs årligen.

2.1.2 Bakgrund till reformerna

Enligt Sjömanspensionskassan är den huvudsakliga orsaken till den nya reformen att människans livstid blir längre vilket leder till att pensionstagare är längre i pension och på grund av detta stiger också SJPL-premierna. Som jämförelse så var SJPL-premierna för såväl sjöfarare och rederier på 1950-talet 4 %. År 2014 var denna premie uppe i 11,4 % av bruttolönen.

En annan orsak enligt SjøPK är den alltmer hårdare internationella konkurrensen inom sjöfarten, vilket förutsätter motiverade ändringar inom pensionssystemet. (Albatrossen, 2014, s. 13)

2.1.3 Innebörd

Den största märkbara förändringen för sjöfararen kommer var en högre ålder för lägsta möjliga pensionsålder. Hur många år som den nya pensionsreformen kommer skjuta på den enskilde individens pensionsålder beror på personens ålder samt antal sjötjänstmånader. I bild 1 och 2 kan man utläsa hur den lägsta möjliga pensionsåldern kan påverkas för manskap respektive befäl beroende på tjänsteår och ålder.

Födelseår	Ålder 31.12.2015	SJPL- tjänsteår 31.12.2015	Tidigare regler	Ny lag
1960	55	35	55,0	55,0
1960	55	30	57,5	57,5
1960	55	25	60,0	60,0
1960	55	20	62,5	62,5
1960	55	15	63,0	64,5
1965	50	30	55,0	55,0
1965	50	25	57,5	57,5
1965	50	20	60,0	61,0
1965	50	15	62,5	65,0
1970	45	25	55,0	60,0
1970	45	20	57,5	61,0
1970	45	15	60,0	65,0
1975	40	20	55,0	61,0
1975	40	15	57,5	65,0
1980	35	15	55,0	65,0

Bild 1 Förändringar för manskap

(Sjömanspensionskassan)

Ur tabell 1 och tabell 2 kan man utläsa att de är de yngre sjöfararna med lägre tjänstetid som kommer att påverkas mest. Bland dessa yngre sjöfarare så är förändringarna större för manskap jämfört med befäl. Den nya ålderspensionen kommer att som lägst vara 63-68 år.

Födelseår	Ålder 31.12.2015	SjPL- tjänsteår 31.12.2015	Tidigare regler	Ny lag
1960	55	35	60,0	60,0
1960	55	30	60,0	60,0
1960	55	25	60,0	60,0
1960	55	20	62,5	62,5
1960	55	15	63,0	64,5
1965	50	30	60,0	60,0
1965	50	25	60,0	60,0
1965	50	20	60,0	61,0
1965	50	15	62,5	65,0
1970	45	30	60,0	60,0
1970	45	25	60,0	60,0
1970	45	20	60,0	61,0
1970	45	15	60,0	65,0
1975	40	25	60,0	60,0
1975	40	20	60,0	61,0
1975	40	15	60,0	65,0
1980	35	20	60,0	61,0
1980	35	15	60,0	65,0

Bild 2 Förändringar för befäl

(Sjömanspensionskassan)

Jag ska i detta arbete fokusera på den högre pensionsåldern. Men den nya pensionsreformen medför också andra förändringar som jag kortfattat skall redogöra för här:

- Lägre sjömanspensionspremie, som enligt Sjömanspensionskassan ska ge den med en disponibel inkomst på 30 000-60 000 en genomsnittlig ökning av bruttolönen på 535 euro per år
- Begravningsbidraget slopas från och med 2021
- Statens andel i SjPL-systemet skall sjunka stegvis.
- Rederiernas utgifter skall förbli på tidigare nivåer, men med ett belöningsystem där ett mindre antal invalidpensioner skall sänka nettopremierna och ett ökat antal av invalidpensioner skall höja nettopremierna. (Albatrossen, 2014, ss. 14-17)

2.2 Invalidpension

Enligt lag om sjömanspensioner (2006/1290) har en arbetstagare rätt till invalidpension, om hans eller hennes arbetsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada uppskattas vara nedsatt med minst två femtedelar utan avbrott i minst ett år. (§35)

Med en ökad pensionsålder, finns det risker för att också invalidpensionerna kommer att öka. Vilket skulle medföra högre nettopremier för arbetsgivarna och mindre inkomster för sjömanspensionskassan.

Enligt (Kuntoutussäätiö, 2015) så var invalidpensionsfrekvensen bland manliga sjöfarare 1.6 högre jämfört med övriga löntagare, för kvinnor var skillnaden ännu högre, mer än dubbelt högre. För männen var denna frekvens högre bland alla yrkesgrupper förutom maskinbefäl och försäljnings- och hotellpersonal. Bland kvinnor var invalidpensioneringen högre i alla yrkesgrupper, i synnerhet för kökspersonalen. Invalidpensionering var vanligast bland anställda på tankfartyg.

De vanligaste orsakerna till invalidpensionering var oftast psykiska sjukdomar och syndrom, samt beteendestörningar eller problem med rörelseorganen.

2.3 Arbetsförhållanden

Arbetsförhållandena till sjöss skiljer sig en hel del från jobb till lands. Själva arbetsmiljön består av trånga utrymmen och med smala och branta trappor. På vintern är det både vått och halt samtidigt samt fartyget kränger. Olycksfall som orsakas av att man snubblar, halkar och faller och slår sig är allmänna bland fartygspersonalen. Utvecklingen av dagens fartyg och teknikens och automationens utveckling har tillsammans med minskad bemanning tydligt ändrat arbetet ombord. Tidigare tungt arbete har blivit lättare. Trots ett lättare arbete krävs fortfarande god fysik för underhålls- och reparationsarbeten och vid speciella situationer som t.ex. surring av last vid hård sjögång eller nödsituationer. (Hälsövarsministeriet, 2005:4, ss. 19-22)

Psykiskt har förhållandena ombord också ändrat mycket. Tidigare var man ute på långa arbetspass till sjöss med minimal kontakt med anhöriga hemma. Men man hade samtidigt mera ledig tid när fartygen låg i hamn. Dagens sjöfarare lever efter strikta tidtabeller, stimulans och fritidsaktiviteter är begränsade och man kan sällan nå tjänsterna samhället erbjuder. De mänskliga relationerna blir viktiga ombord, störs gemenskapen ombord så inverkar det också på väl måendet. (Hälsövarsministeriet, 2005:4, ss. 19-22)

Sjukvården ombord är begränsad befälhavare och styrmän får ca 120-140 studietimmar inom medicinsk utbildning. Detta betyder att endast enklare insatser kan göras vid allvarliga hälsosituationer. Uppföljning av sjukdomar kan under inga omständigheter göras ombord. Läkarundersökning av sjömän skall förebygga behovet av sjukvård ombord. (Hälsovårdsministeriet, 2005:4, s. 23)

2.4 Läkarundersökning

All fartygspersonal skall uppfylla de utsatta hälsokraven för att kunna arbeta ombord på ett fartyg. Ett läkarintyg som är i kraft i två år skall fastställas av en sjömansläkare. Undantagsfall är ifall personen är under 18 år, då gäller ett år, eller giltighetstiden begränsas på grund av sjukdom. Trafik kan dock utfärda dispenser vid vissa situationer (Trafik, 2018)

Trafiks bestämmelser baseras på ILO/IMO anvisningar om läkarundersökningar av sjömän

2.4.1 Fysiska krav

Ett grundläggande krav för arbete ombord är att sjöfararen skall klara av medeltungt kroppsarbete. Skador i stöd-och rörelseorganen, förslitningsskador och övervikt sänker prestationsförmågan betydligt. (Hälsovårdsministeriet, 2005:4, ss. 23-24)

Enligt ILO:s riktlinjer så varierar de fysiska kraven på en sjöfarare, följande fysiska krav kan behöva utvärderas.

- Styrka
- Kondition
- Flexibilitet
- Balans och koordination
- Kroppsstorlek- möjligheten att ta sig in i trånga utrymmen
- Maximal hjärt- och lungkapacitet
- Kondition för specifika uppgifter som t.ex. rökdykning

(ILO, 2013)

Institutionen för Designvetenskaper i Lund gjorde 2011 i uppdrag för Arbetsmiljöverket en kartläggning om äldre i arbetslivet. De besvär som uppkom ur rapporten vilka föranledde till att äldre arbetskraft gick i förtidspension var besvär med leder, muskler och att man sliter ut kroppen i förtid. Äldre klagar mera på värk i huvud, nacke och axlar. Sjukfrånvaro och anmälningar av sjukdomar man ådragit sig i arbete är starkt relaterade till ålder. Drygt 40 % av alla anmälda arbetsolycksfall med mer än två veckors sjukfrånvaro var i åldersgruppen 60-64 år. Män hade mera arbetsrelaterade sjukdomar i relation till hög ålder jämfört med kvinnor. Arbetsförhållanden är övertygande mera relaterat till förtidspensioner än livsstilsfaktorer så som rökning, alkohol och fysisk aktivitet. (Arbetsmiljöverket, 2012, ss. 18-24)

Stay onboards omfattande undersökning kartlade finska aktiva och före detta sjöfarares inställning till att jobba vidare till sjöss. Av 1408 svarande så svarade 61.7 % att man ganska eller väldigt bra kunde återhämta sig från fysisk ansträngning ombord. 13.5% svarade på samma fråga ganska dåligt eller väldigt dåligt. (Haavisto, 2014, s. 71)

2.4.2 Psykisk hälsa

Omständigheterna till sjöss kan påverka den psykiska hälsan hos sjöfararen. Social läggning, anpassningsförmåga och psykisk balans blir viktiga egenskaper för att hen skall lyckas anpassa sig till kulturen och arbetet ombord.

För sjömansläkaren gäller det att kunna utvärdera huruvida personen är i psykisk balans. Då ska man ta i beaktande huruvida personen uppger korrekta beskrivningar över sitt sinnestillstånd och ta i beaktande uppgifter från annat håll. Det blir en bedömningsfråga för läkaren ifall personen är arbetsduglig.

Personer som konstaterats förståndshandikapp eller som fått institutionsvård för psykiska störningar skall inte godkännas. Dessutom skall man uppmärksamma eventuella drog-alkoholproblem samt eventuella självmordsförsök. (Hälsovårdsministeriet, 2005:4, ss. 26-27)

(Udd, 2011, s. 27) Kartlade finska sjöbefäls erfarenhet av psykisk ohälsa hos sina underordnade. 92 % av de svarande i enkätundersökningen svarade sällan eller vanligt på frågan huruvida det är vanligt med illabefinnande eller psykisk ohälsa hos sina arbetstagare. Vanligaste orsakerna till psykisk ohälsa var depression, ångest, missbruk och sömnlöshet.

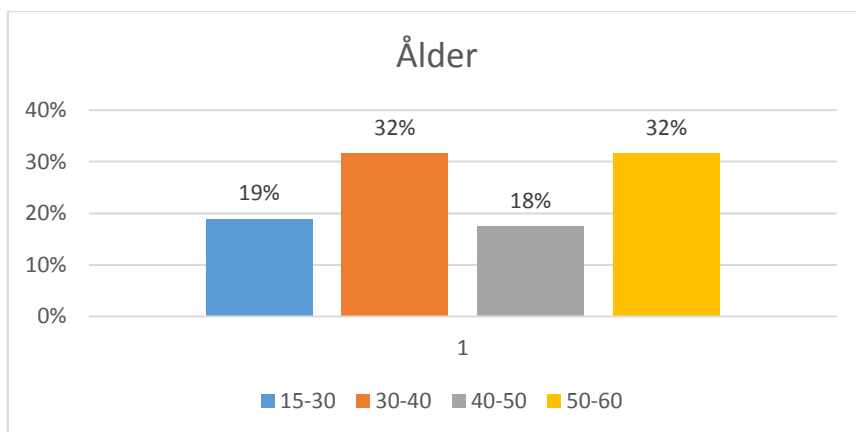
I Stay onboard projektet svarade 1406 personer på frågan: Hur man återhämtar sig från den psykiska ansträngningen ombord? 51,2 % svarade att man återhämtade sig ganska bra eller väldigt bra medan 21,7 % svarade att man återhämtade sig ganska dåligt eller väldigt dåligt. Jämför man statistiken med den fysiska återhämtningen så kan man konstatera att den psykiska påfrestningen är aningen mera påtaglig än den fysiska påfrestningen. (Haavisto, 2014, s. 71)

3 Resultat av undersökning

Enkätundersökningen bestod totalt av tio frågor, varav nio hade flervalsoalternativsvar, en av dessa gav även möjlighet till öppet svar. Fråga 10 hade endast öppet svar. Alla flervalssvar var obligatoriska, medan de två frågorna med öppet svar var valbara. Fem av frågorna bestod av bakgrundsfrågor. Jag har analyserat svaren med hjälp av pivot charts i excel 2016.

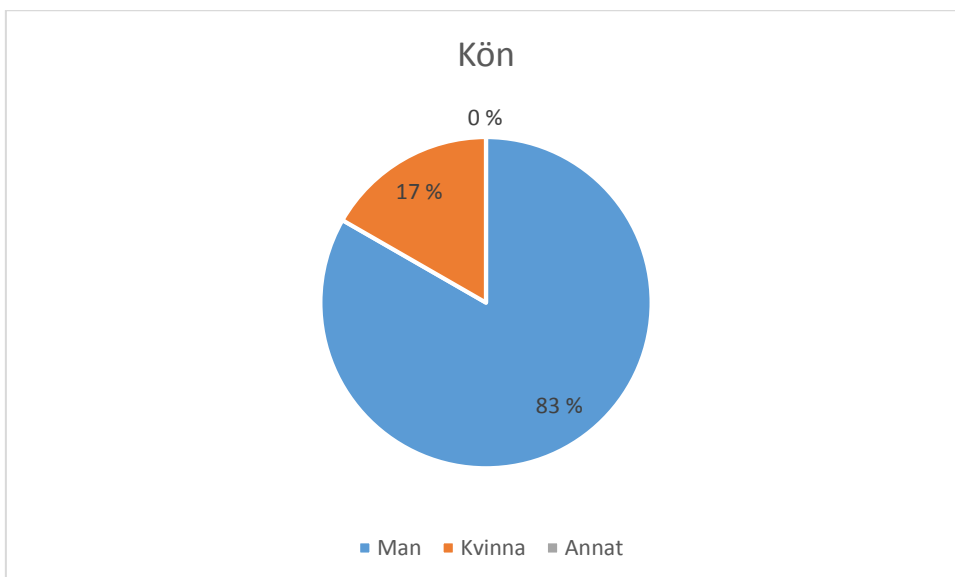
3.1 Bakgrundsfrågor

Fråga 1 berörde respondentens ålder. 24 st.(19%) var 15-30 år. Inom åldersgrupperna 30-40 år och 50-60 år var antalet respondenter den samma 40 st. (31.7%). Den minsta gruppen var respondenter inom gruppen 40-50 år.

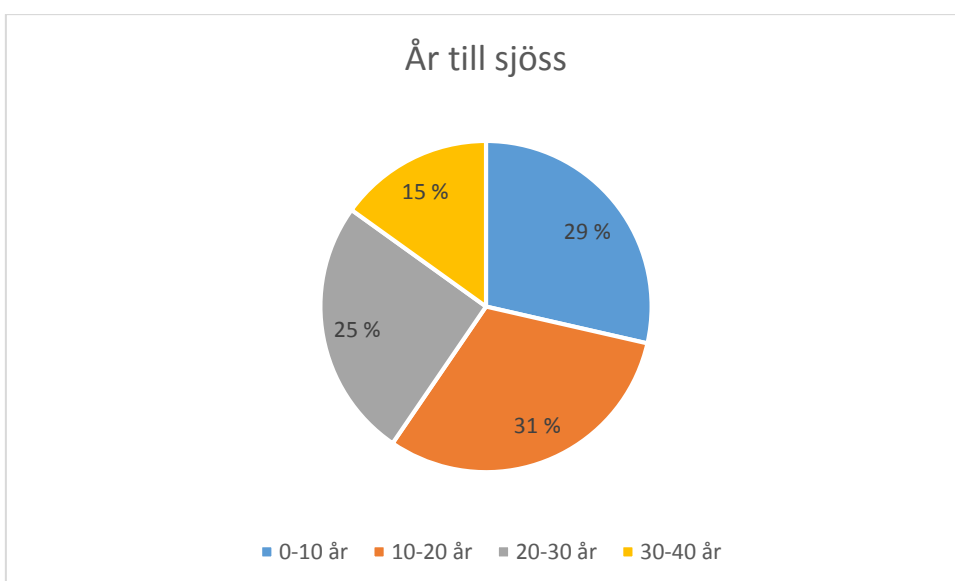
Figur 1 Ålder

Fråga 2 berörde respondentens kön. 105 st. (83,3%) var av manligt kön medan 21 st.(16,7 %) var av kvinnligt kön. Inga av respondenterna hade ett alternativt kön.

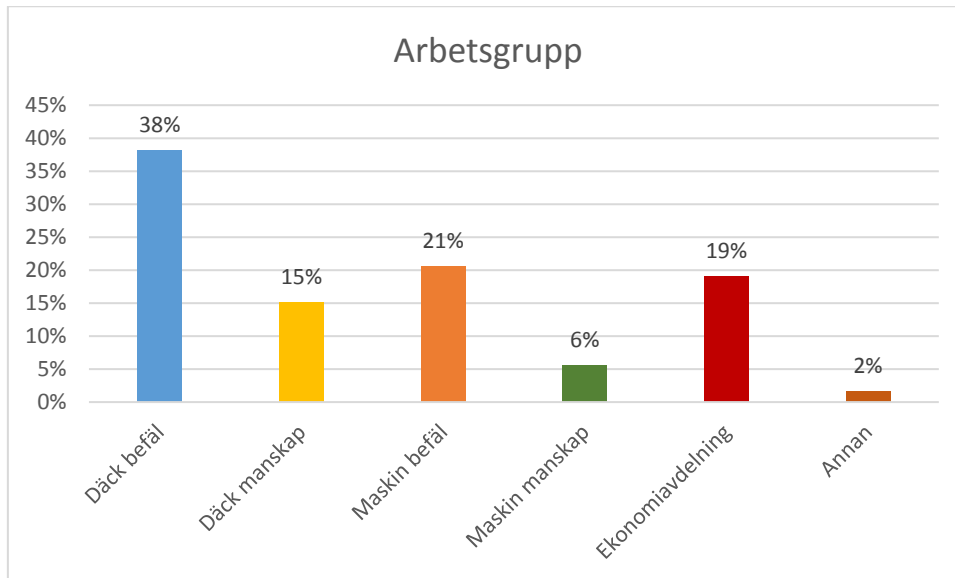
Figur 2 Kön

Fråga 3 berörde antal års arbetsfarenhet till sjöss. Gruppen med högst antal respondenter 39 st.(31%) hade 10-20 års erfarenhet. Gruppen med lägst antal respondenter 19 (15.1 %) var den med längst erfarenhet(30-40år).

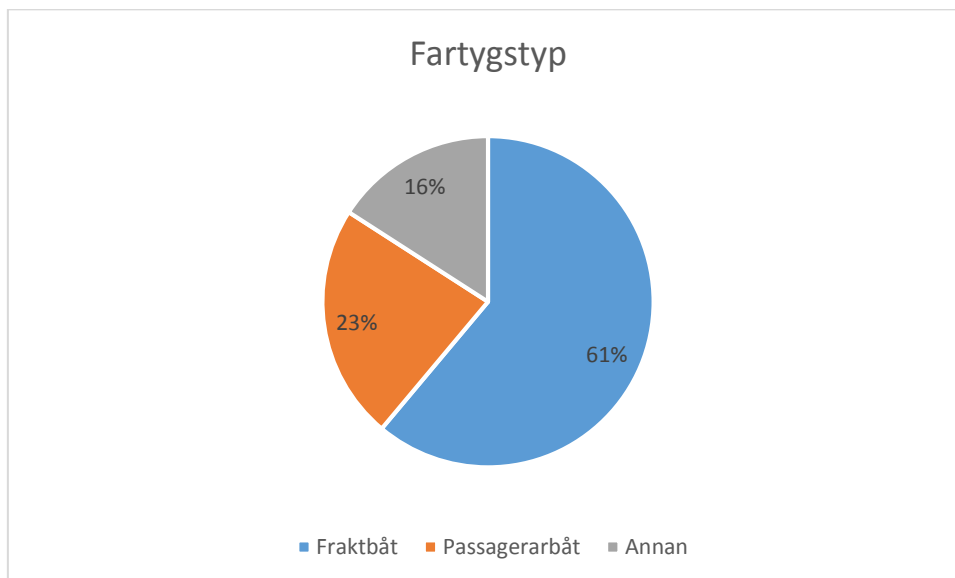
Figur 3 År till sjöss

Fråga 4 berörde vilken arbetsgrupp respondenten hörde till. Däcksbefäl var den största gruppen med 48(38,1%) respondenter. Ifall man bortser gruppen annan med två respondenter så var den minsta gruppen maskin manskap med 7(5,6%) respondenter.

Figur 4 Arbetsgrupp

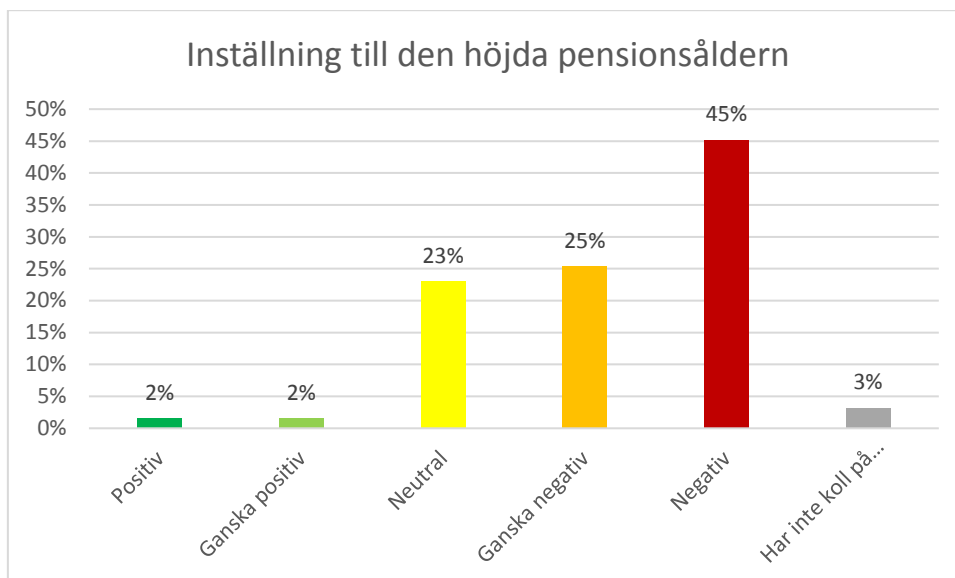
Fråga 5 berörde vilken fartygstyp respondenterna hörde till. Jag valde att kategorisera dem i mindre grupper för att lättare kunna analysera data och undvika grupper med litet antal respondenter. Största gruppen jobbade på fraktbåtar 77 st.(61,1%). På passagerarbåtar jobbade 29 st.(23%) och 20st.(15,9%) jobbade på annat sorts fartyg.

Figur 5 Fartygstyp

3.2 Ämnesfrågor

Fråga 6a var vilken är din inställning till den höjda pensionsåldern? Svartalternativen var positiv, ganska positiv, neutral, ganska negativ och negativ. 89 st. (70,6 %) respondenter svarade negativ eller ganska negativ. Fyra st. (3,2%) svarade positiv eller ganska positiv.

Figur 6 Inställning till höjd pensionsålder

Vid korsanalys med bakgrundsfrågorna, så framkommer inga klara skillnader vid svaren till fråga 6a, man kan dock se att vid jämförelse med vilken arbetsgrupp respondenten tillhörde så var missnöjet tydligare bland manskap för både maskin och däck. 79 % av däck manskapet var negativa eller ganska negativa till frågan och 86 % av maskin manskapet var negativa eller ganska negativa till frågan. Ekonomiavdelningen hade också ett större missnöje jämfört med medelsnittet. 79 % var antingen negativa eller ganska negativa till frågan.

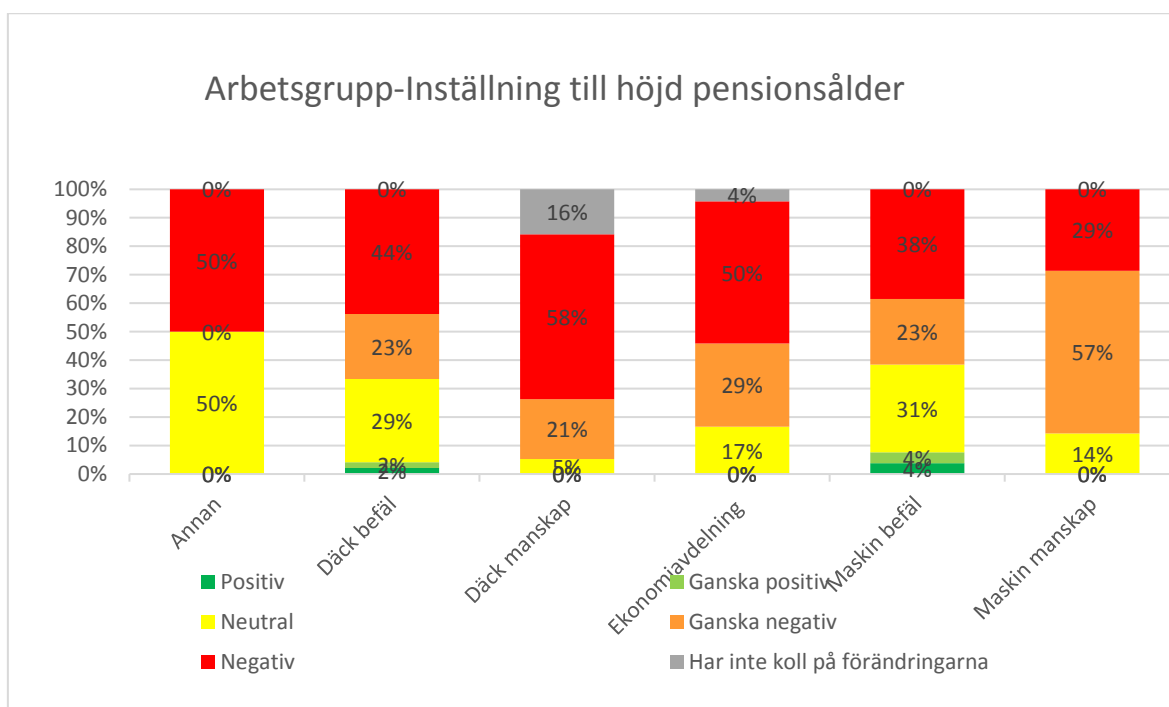

Figure 7 Arbetsgrupp/inställning till höjd ålderspension

Fråga 6b var en öppen fråga med frivilligt svar till fråga 6a. Bland de respondenter som svarade ganska negativ eller negativ var oron för hälsan en orsak som framkom i flertalet svar.

”Hur skall ja krypa på knäna och surra trailers när jag är 70 år? 34 år nu och redan problem med knäna” Man, manskap, passagerarbåt

”Erittäin negatiivinen. Jatkuva univaje, stressi, kiireiset aikataulut sekä fyysiseti ja henkisesti raskas työ välillä huonoissa olosuhteissa kuluttavat niin paljon, että todennäköisesti en tule eläkkeestä kovin kauaa nauttimaan.” Man, maskin befäl, fraktbåt

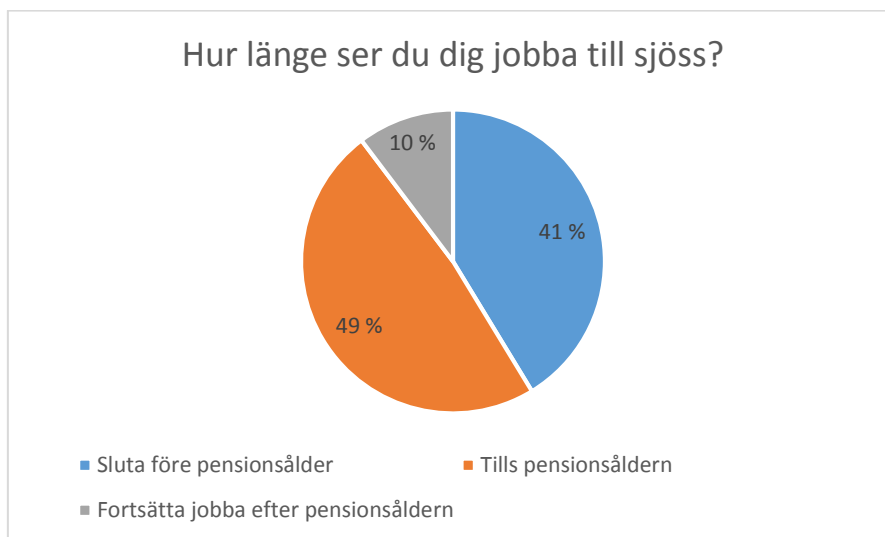
En allmän besvikelse mot beslutsfattarna var också tydlig bland de negativa svaren.

”Huijattu olo” Man, däck befäl, fraktbåt

”Vi håller på att köra ut all finländsk sjöfartskunnande med rasande takt. Den senaste finanskrisen har inte ännu slutat lägga spår i sjöfarten i Finland trots att det är klart att det börjar dra igen i övriga världen. I det finska samhället har största delen ingen aning om vad arbetet till sjöss innebär. Att höja pensionsåldern i en bransch där så många stora riskfaktorer och påfrestningar i arbetet är helt godtagbara är vansinne. Flerskiftesarbete med 7 dagars arbetsveckor. Övertid som det egentligen inte betalas för. Lönen för befäl är

medelmåttig. Nu höjer vi ännu pensionen. Ingen kommer att jobba på sjön mera i framtiden. Vi borde också få vara en del av samhället men ingen kämpar för oss. Hur motiverande är det” Man, däck befäl, fraktbåt.

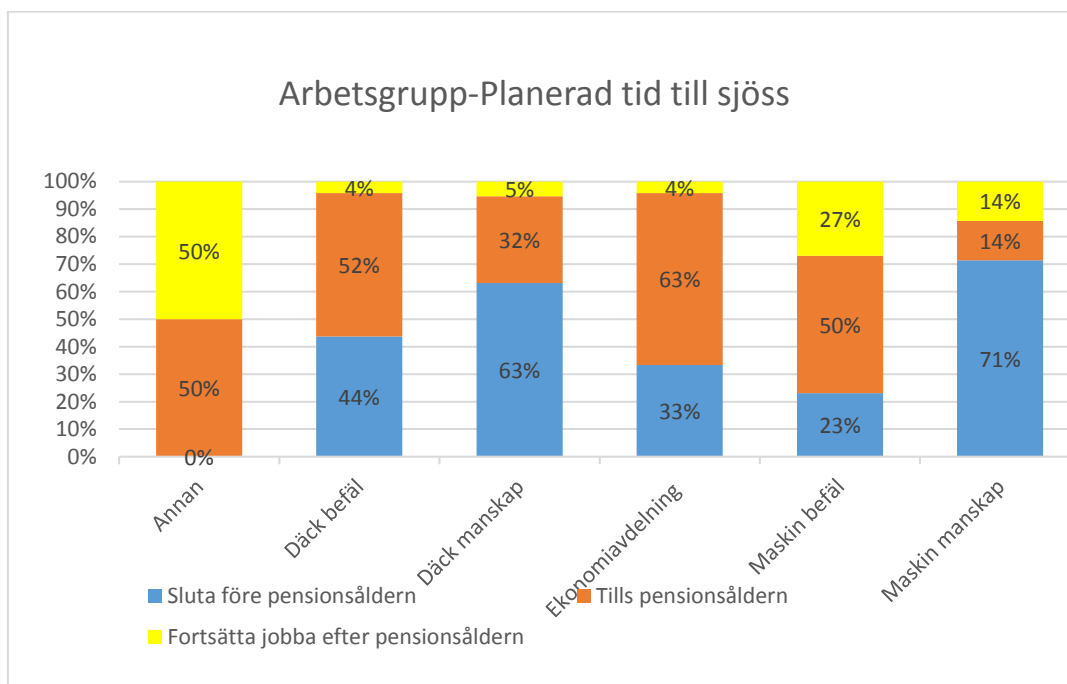
Fråga 7 Hur länge ser du dig jobba till sjöss? 61 st.(48,4%) av respondenterna kan se sig jobba till sjöss fram till pensionsåldern. 52st.(41,3%) ser sig sluta jobba till sjöss före pensionsåldern. 13 st.(10,3%) kan se sig fortsätta jobba till sjöss efter pensionsåldern.

Figur 8 Hur länge ser du dig jobba till sjöss?

Även här skiljer sig manskapet en del från de övriga grupperna. Hela 71,4% av manskap i maskin ser sig sluta till sjöss före pensionsåldern. Bland manskapet på däck så ser sig 63,2 % sluta före pensionstiden, vilket kan utläsas ur figur 9. Den arbetsgrupp som kan se sig jobba längst till sjöss är maskin befäl, där 77 % kan se sig jobba till sjöss tills pension eller fortsätta efter pensionen.

Ser man till respondenternas ålder så är trenden den att de yngre ser sig jobba kortare till sjöss, 58,3% ur gruppen 15-30 åringar ser sig sluta till sjöss före pensionsåldern. Jämfört med gruppen 40-50 åringar där 40,9 % ser sig sluta till sjöss före pensionsåldern. Mellan könen är åsiktsskillnaderna minimala.

Figur 9 Arbetsgrupp/Planerad tid till sjöss

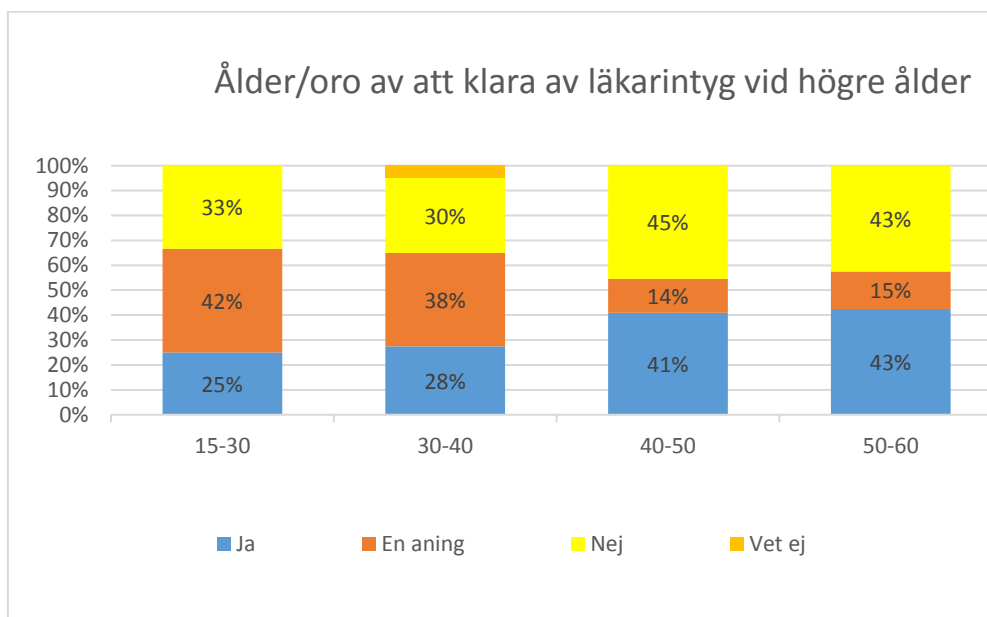
Fråga 8 Oroar du dig för att klara av läkarintyg vid högre ålder? Här svarade respondenterna relativt jämnt mellan de olika svarsalternativen. 43st.(34,1 %) svarade ja, 47 st.(37,3 %) svarade nej och 34 st.(27 %) svarade en aning. 2st.(1,6 %) svarade vet ej. (figur10)

Figur 10 Oro att klara av läkarintyg vid högre ålder

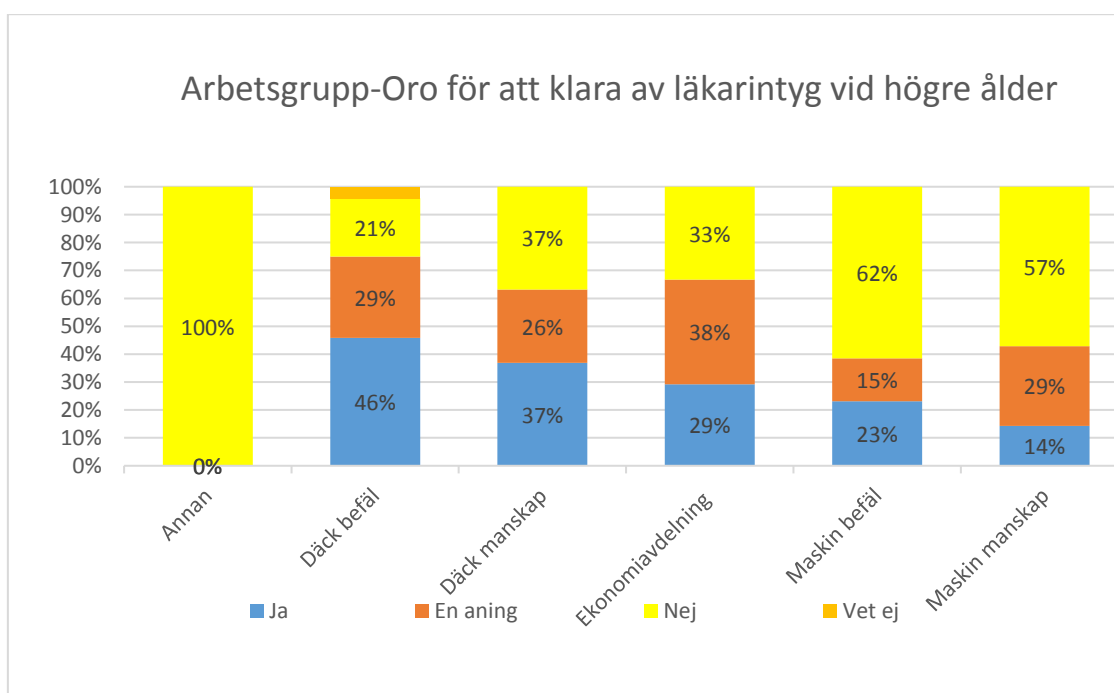
Vid denna fråga såg man en klar skillnad vid respondentens ålder, de äldre var mera oroliga än de yngre. I figur 11 kan man se att inom gruppen 15-30 var bara 25 % oroliga för framtida läkarintyg, medan i gruppen 40-50 år så var 41 % oroliga för framtida läkarintyg.

Respondenterna som jobbar på fraktbåtar var aningen mera oroliga än de som jobbar på passagerar- eller andra fartyg.

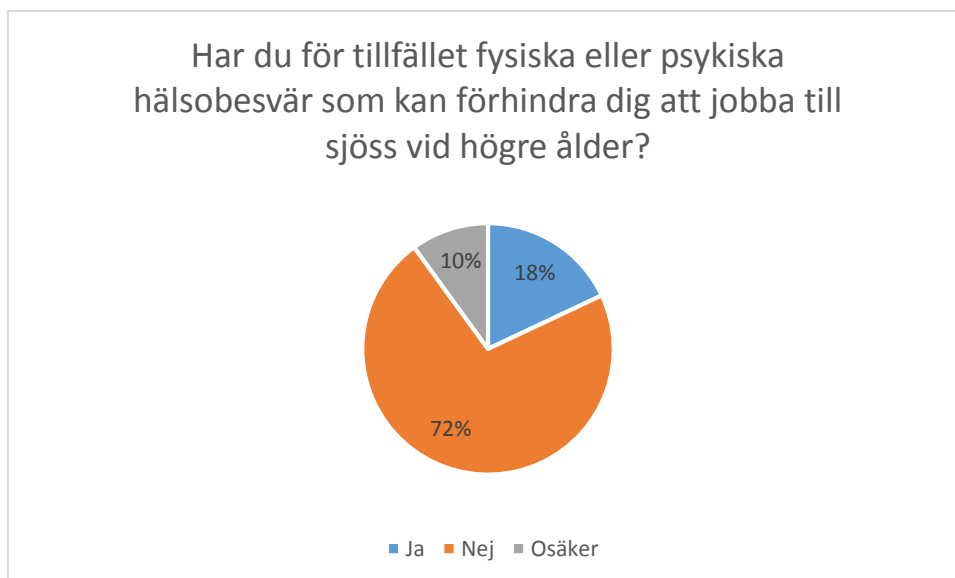
Figur 11 Ålder/oro av att klara av läkarintyg vid högre ålder

I figur 12 kan man se skillnaderna i oro att klara framtida läkarintyg beroende på arbetsgrupp. Däck befäl var den grupp som var mest oroliga medan både manskap och befäl i maskin var de som var minst oroliga.

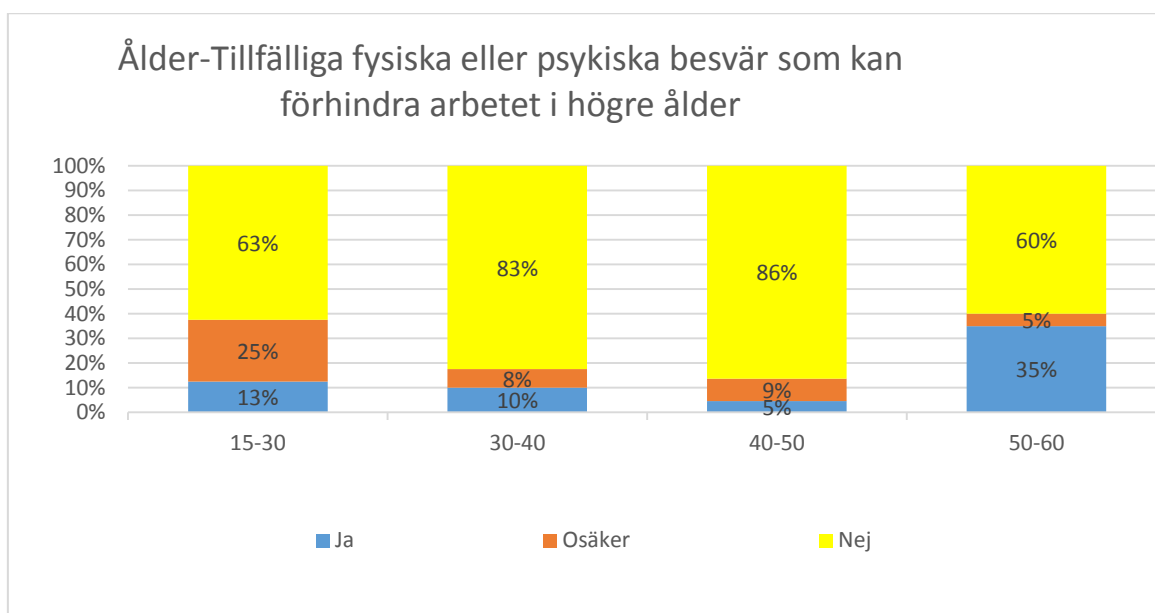
Figur 12 Arbetsgrupp-Oro för att klara av läkarintyg vid högre ålder

Fråga 9 Har du för tillfället fysiska eller psykiska hälsobesvär som kan förhindra dig att jobba till sjöss vid högre ålder? Här svarade majoriteten(72 %) att de inte hade några problem för tillfället. 17 % svarade ja och 10 % var osäkra.

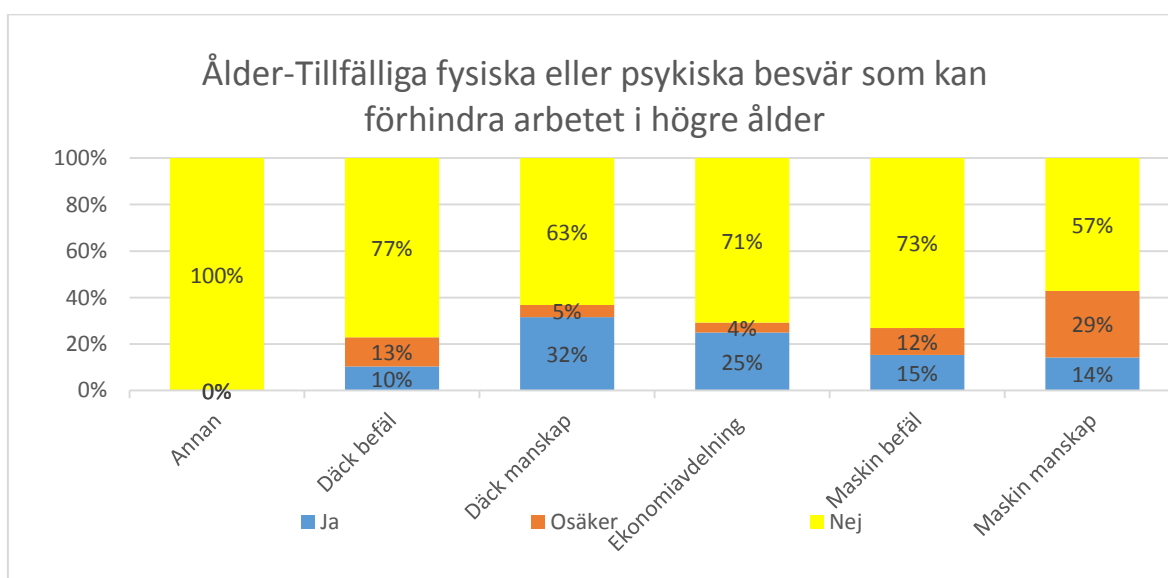
Figur 13 Har du för tillfället fysiska eller psykiska hälsobesvär som kan förhindra dig att jobba till sjöss vid högre ålder?

I jämförelse mellan åldersgrupperna så var det helt väntat gruppen 50-60 åringar som för tillfället hade mest besvär, 40 % av respondenterna svarade ja eller osäker. Av de övriga grupperna var det däremot lite oväntat gruppen 15-30 åringar som hade näst mest besvär. 38 % svarade ja eller osäker på frågan.(figur 14)

Figur 14 Ålder-Tillfälliga fysiska eller psykiska besvär som kan förhindra arbetet i högre ålder

Övriga anmärkningsvärda skillnader med bakgrundsfrågorna var inom arbetsgrupperna. Återigen är det maskinet för maskin och däck som har mer besvär som kan orsaka förhinder i högre ålder. 43 % av maskin maskin svarade ja eller osäker på frågan. På däck svarade 37 % ja eller osäker på frågan. Båda befälsgrupperna var de med minst besvär.(figur 15)

Figur 15 Ålder-Tillfälliga fysiska eller psykiska besvär som kan förhindra arbetet i högre ålder

Fråga 10 var en öppen fråga med valbart svar som löd: Vilka utmaningar ser du som störst med att jobba till sjöss vid 60+ ålder? Frågan gav delvis liknande svar som till fråga 6a. Men

mer specifika svar på vilka utmaningarna kan bli i framtiden med en åldrande besättning ombord.

De utmaningar som respondenterna såg som störst var fysiska och psykiska hälsoproblem. De vanligaste svaren inom respektive kategori var:

Fysiska:

- Ledbesvär
- Knäbesvär
- Fysiska konditionen
- Synen
- Reaktionsförmåga

Psykiska:

- Lära sig nya saker
- Stress
- Sömnproblem
- Oregelbundna arbetstider(som kan härledas till de två tidigare punkterna)
- Demens

”Det fysiska skicket. Utöver sig själv måste även kollegorna kunna räkna på min fysik i den åldern. Även den av åldern ökade risken för akuta sjukdomsfall, vården kommer snabbare på plats på en arbetsplats i land” Man, maskin befäl

Ett annat svar som kom fram flera gånger och som kan kopplas till de fysiska och psykiska utmaningarna var säkerhetsrisken.

”Turvallisustehtävät, jos tulee hätätilanne, evakuointi ym. Kroppa ja pää ei kestä jatkuvaa kiirettä ja alimiehitystä” Kvinna, passagerarbåt

4 Analys

Målsättningen med mitt arbete var att utreda hur den finska sjöfararens attityd till den nya pensionsreformen som trädde i kraft år 2016. Ser sig hen ur ett hälsoperspektiv vara kapabel att jobba utöver den tidigare planerade pensionsåldern?

Trots att jag hade förväntat mig mycket negativa svar, så var den respons jag fick överraskande. Endast 3,2 % av respondenterna var positiva eller ganska positiva till reformen. Att ämnet berör märkte man också vid svarsprocenten av de öppna svaren. 48 % svarade på fråga 6a och 72 % svarade på fråga 10.

Manskap på både maskin- och däcksidan var överlag de mest negativt inställda till reformen. Då man kategoriserar en respondent till en arbetsgrupp som t.ex. manskap däck kan det ställvis vara svårt att veta om denna respondent vidareutbildar sig och då svarar på frågorna mer ur befäls synpunkt istället för manskaps synpunkt, vi får helt enkelt anta att respondenten svarar utgående från den position hen för tillfället innehar. Orsaken till de mera negativa svaren så som hälsoproblem kan verka förståeliga med tanke på arbetets natur. Det bör tilläggas att arbetsgruppen maskin manskap hade endast sju(6 %) respondenter, vilket inte ger så tillförlitliga resultat. De mer negativa svaren bland dessa två grupper kan även bero på att manskapet påverkas mera än befälet i reformen.

I de öppna svaren till fråga 6a och fråga 10 så var oron för hälsan i högre ålder en gemensam nämnare inom alla grupper. Det ställer frågan kommer den finska äldre sjöfararen klara av läkarundersökningarna i framtiden och kommer invalidpensionerna att öka? Även säkerhetsfrågan bör uppmärksammas. Kommer framtida finska fartyg med en åldrande besättning klara av de bestämmelser som bör efterföljas ur ett säkerhetsperspektiv.

Ser man på de mer vanliga svaren i fråga 10 när det gäller hälsan som största utmaning. Så kan man för manskapet se att det är de fysiska hälsoproblemen som kommer bli en utmaning i framtiden. Problem med knän och leder ställer till bekymmer i allt från rutinarbeten till säkerhetsövningar och det är en sak att bara ha t.ex. en rökdykarövning, det blir en helt annan situation ifall det skulle hända någonting på allvar, då kan en rökdykare med dåliga knän äventyra hela säkerheten ombord.

På befälssidan blir de psykiska problemen en viktigare faktor. Befälen är de som ska leda besättningen vid krissituationer och har ett stort ansvar ombord. Då kan hälsoproblem som sömnbrist, demens och stress bli väldigt påtagliga i högre ålder.

4.1 Kritisk granskning

Trots att jag är nöjd med responsen på enkäten, så har jag i efterhand sett möjligheter över hur jag hade utformat den bättre. Bakgrundsfråga 3 som berörde respondentens arbetstid till sjöss blev aningen överflödig, eftersom frågan korrelerade rätt mycket med fråga 1: respondentens ålder. Jag hade även i efterhand velat ha med en fråga som undersökte respondentens inställning till alternativet högre pensionsförsäkringspremier och lägre pensionsålder.

Jag kunde även ha distribuerat arbetet via mera plattformar för att på så sätt få högre svarsprocent inom speciellt vissa grupper som t.ex. manskap maskin.

5 Fortsatt forskning

Hur det nya pensionssystemet kommer påverka den finska sjöfarten i framtiden är svårt att sia om. Eftersom det kommer ta en lång tid innan de som nu påverkas av den höjda pensionsåldern påverkas av reformerna och tydliga resultat är därmed svåra att utmäta. Ämnet jag har berört kan definitivt utvidgas och forskas vidare i, detta med uppföljning av den finska sjöfararens hälsa i högre ålder. En studie om hur denna reform berör rederierna och deras förändrade premiesystem på lång sikt kan också vara en intressant utgångspunkt.

6 Källförteckning

- Arbetsmiljöverket. (October 2012). *Arbetsmiljöverket*. Hämtat från <https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/kunskapssammanstallningar/jobba-langre-vad-vet-vi-om-aldre-i-arbetslivet-kunskapssammanstallningar-rap-2012-10.pdf>
- Byggnadsarbetaren. (den 8 November 2018). *Byggnadsarbetaren*. Hämtat från <https://www.byggnadsarbetaren.se/undersokning-byggnadsarbetare-klarar-inte-jobba-till-nya-pensionsaldern-vi-ar-utslitna-efter-40-ar-i-yrket/>
- Haavisto, K. K. (2014). *Stay onboard*. Kotka: KYAMK.
- Hälsövrädsministeriet, S. o. (2005:4). *Anvisningar för läkarundersökning av sjöman*. Helsingfors: Social- och hälsövrädsministeriet.
- ILO. (2013). *Guidelines on the medical examinations of seafarers*. Hämtat från https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/normativeinstrument/wcms_174794.pdf
- Kuntoutussäätio. (2015). *Arbetsförmåga och dödlighet bland sjömän*. Kuntoutussäätio.
- Sjömanspensionkassan. (den 24 Oktober 2018). *Historia*. Hämtat från <http://www.merimieselakekassa.fi/se/omsjomanspensionskassan/omoss/historia/Sidor/default.aspx>
- Sjömanspensionskassan. (2014). *Albatrossen*. 3-4.
- Sjömanspensionskassan. (2014). *Årsberättelse*. Helsingfors: Sjömanspensionskassan.
- Sjömanspensionskassan. (den 4 October 2018). *Sjpl-reformen*. Hämtat från Sjömanspensionskassan: <http://www.merimieselakekassa.fi/se/omsjomanspensionskassan/omoss/sjplreformen/Sidor/default.aspx>
- Sjömanspensionskassan. (den 4 November 2018). *Undersökningar*. Hämtat från <http://www.merimieselakekassa.fi/se/arbetshalsaochrehab/unders%C3%B6knings/Sidor/default.aspx>
- Trafi. (den 1 November 2018). *Sjöfart och hälsa*. Hämtat från Trafi: https://www.trafi.fi/sv/trafi/trafik_och_halsa/sjofart_och_halsa
- Udd, M. (2011). *Beredskapen hos sjöbefäl att bemöta illabefinnande*. Åbo: Yrkeskolan Novia.

Figurförteckning

Figur 1 Ålder	9
Figur 2 Kön	10
Figur 3 År till sjöss.....	10
Figur 4 Arbetsgrupp	11
Figur 5 Fartygstyp	11
Figur 6 Inställning till höjd pensionsålder.....	12
Figure 7 Arbetsgrupp/inställning till höjd ålderspension.....	13
Figur 8 Hur länge ser du dig jobba till sjöss?	14
Figur 9 Arbetsgrupp/Planerad tid till sjöss.....	15
Figur 10 Oro att klara av läkarintyg vid högre ålder	15
Figur 11 Ålder/oro av att klara av läkarintyg vid högre ålder	16
Figur 12 Arbetsgrupp-Oro för att klara av läkarintyg vid högre ålder	16
Figur 13 Har du för tillfället fysiska eller psykiska hälsobesvär som kan förhindra dig att jobba till sjöss vid högre ålder?	17
Figur 14 Ålder-Tillfälliga fysiska eller psykiska besvär som kan förhindra arbetet i högre ålder	18
Figur 15 Ålder-Tillfälliga fysiska eller psykiska besvär som kan förhindra arbetet i högre ålder	18
Bild 1 Förändringar för manskap.....	4
Bild 2 Förändringar för befäl.....	5

Bilaga: Enkätundersökning

QUESTIONS RESPONSES 126

Nya sjömanspensionsystemet/ Merimiesvanhuseläikeikä muutokset

Form description

1. Ålder / Ikä *

15-30

30-40

40-50

50-60

2. Kön / Sukupuoli *

Man, Mies

Kvinna, Nainen

Annat/muu

3. År till sjöss / Vuosia merellä *

0-10 år / vuotta

10-20 år / vuotta

20-30 år / vuotta

30-40 år / vuotta

4. Vilken arbetsgrupp hör du till? Mihin Työskentelyryhmään kuulut? *

- Däck befäl / Kansi päällystö
- Däck manskap / Kansi miehistö
- Maskin befäl / Kone päällystö
- Maskin manskap / Kone miehistö
- Ekonomiavdelning / Talousosasto
- Annan / Muu

5. Fartygstyp / Laivatyyppi *

- Fraktbåt / Rahtilaiva
- Passagerarbåt / Matkustajalaiva
- Annan/ Muu

6a. Vilken är din inställning till den höjda pensionsåldern? Mikä on asenteesi korotettuun eläkeikään? *

- Positiv / Positiivinen
- Ganska positiv / Melko positiivinen
- Neutral / Neutraalinen
- Ganska negativ / Melko negatiivinen
- Negativ / Negatiivinen
- Har inte koll på förändringarna / Ei ole tietoa muutoksista

6b Vilken är din inställning till den höjda pensionsåldern? Mikä on asenteesi korotettuun eläkeikään?

Fritt svar / Vapaa vastaus

Long-answer text

Long-answer text

7. Hur länge ser du dig jobba till sjöss? Miten pitkään näet itsesi työskentelevän merellä? *

- Sluta före pensionsåldern / Lopeta ennen työeläkeikä
- Tills pensionsåldern / Työeläkeikään saakka
- Fortsätta jobba efter pensionsåldern / Jatkaa työtä työeläkeikään jälkeen

8. Oroar du dig för att klara av läkarintyg vid högre ålder? Huolettaako lääkärintodistuksen saaminen korkeammassa iässä? *

- Ja / Kyllä
- En aning/ vähän
- Nej / Ei
- Vet ej / En tiedä

9. Har du för tillfället fysiska eller psykiska hälsobesvär som kan förhindra dig att jobba till sjöss vid högre ålder? Onko sinulla tällä hetkellä fyysisiä tai psyykkiisiä terveysongelmia, jotka voivat estää sinua työskentelemästä merellä korkeammassa iässä? *

- Ja / Kyllä
- Nej / Ei
- Osäker / Epävarma

10. Vilka utmaningar ser du som störst med att jobba till sjöss vid 60+ ålder? Mitkä haasteet näet olevan isommat työskennellä merellä 60+ iässä?

Long-answer text
